

Alig nyíltak meg az első táncházak, máris különleges társadalmi érdeklődést vivtak ki maguknak, s íme, már meg is ülték első találkozájukat szeptemberben, Székelyudvarhelyen.

Kolozs megyéből megjelentek a székiek, a mezőségiiek, a méraiak, Hargitából a gyimesközéplokiak, a moldvai Diószénből *Demse Márton* mellett két lány is eljött. Ott voltak a csikszeredai táncházások és a Borozda együttes egyszál muzsikása, aki az udvarhelyi Venyigéhez csatlakozott.

Zeng az előcsarnok a táncról, a muzsikától, énektől két napon keresztül. A mezőségi legények a szállásról énekelve vonulnak a táncba, éppen mint otthon. Idősek térnek be a művelődési házba csodát látni. Egy munkáscsoport is betekint — talán nagygalambfalviak éppen —, megállnak és ott maradnak későig, éjszakáig... „Virágok közt virág voltam” — húzzák a muzsikások és százak hangján ismétlődik a szöveg. Eppen olyan stílusban, olyan hajlításokkal meg díszítésekkel, ahogyan a leelőnyén szól. (*Horváth Arany*).

Az emberi természet egyik legalapvetőbb szükséglete, hogy ünnepeivel színezzé a mindennapokat. Önmagát és társait tiszteli meg akkor azzal, hogy más ritmusban mozog, szemlélődik, gondolkodik, kiszakad a mindennapok rohanásából, messzire tolja a köznapi érték kategóriákat: a szép, a fennkölt befogadására koncentrálnak, a közösség teret kitöltő erejére kíváncsi.

Ünnepelni jöjjünk mindig a táncházba; nagy-nagy szükségünk van a táncos ünnepekre! (*Gagyí József*)

A Honismeret első hat évfolyamának néhány tanulsága

Az elmúlt esztendőben VI. évfolyamát zárta a Honismeret. Hat év nem éppen hosszú időszak egy folyóirat életében, mégis alkalmas arra, hogy számvetést készítsünk az eddigi írások tematikai megoszlásáról és arról, hogy a megjelent cikkek és szerzőik milyen gyakorisággal képviselték és képviselik a különböző megyék és tájak honismereti mozgalmát. A hat évfolyam színvonalának megítélése természetesen nem a mi feladatunk, csupán arra vállalkozunk, hogy néhány, számadatokkal is kifejezhető tanulságot megfogalmazzunk.

A cikkek témakörök szerinti megoszlása

Végigtekintve az elmúlt évfolyamokon, azt látjuk, hogy a különböző témakörök aránya fokozatosan alakult ki és évről-évre meglehetősen ingadozik (1. táblázat). Ennek egyrészt az az oka, hogy a nagyobb szabású honismereti rendezvények (honismereti akadémiák, konferenciák, emlékülések stb.) jelentősen befolyásolják egy-egy évfolyam írásainak jellegét, másrészt pedig az, hogy a területi korlátok miatt nem mindig sikerül megvalósítani a különböző témájú írások közti kívánatos arányokat.

A cikkek témakörök szerinti megoszlása, %

1. táblázat

A témakör megnevezése	1973	1974	1975	1976	1977	1978	Átlag
Beszámolók a mozgalom eseményeiről	18,2	27,2	18,8	22,0	22,3	21,4	21,9
Elmélet, módszertan	3,6	17,0	16,0	14,5	9,8	13,9	13,1
Művelődéstörténet	9,1	8,5	9,4	5,0	5,2	18,5	9,5
Szakkörök, baráti körök	19,1	7,4	7,2	10,0	5,2	3,7	7,9
Hely- és üzemtörténet	6,4	4,8	9,9	5,0	7,8	10,6	7,5
Néprajz, népzene	9,1	3,7	3,9	2,0	2,1	6,0	4,1
Műemlék- és természetvédelem	1,8	2,7	2,8	5,5	0,5	1,4	2,5
Nemzetiség	2,7	1,6	2,8	3,5	3,1	0,9	2,4
Pályázat (kiírás és értékelés)	7,3	5,3	3,3	5,0	4,1	3,7	4,6
Gyűjtési útmutató	4,5	2,1	0,5	1,0	1,6	—	1,4
Könyvismertetés	18,2	19,7	25,4	26,5	38,3	19,9	25,1
Összesen %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
db	110	188	181	200	193	216	1088

A táblázatban közölt arányszámok bizonyos mértékig megtévesztőek, mert a cikkek számának a megoszlását mutatják, tekintet nélkül a terjedelmükre. Eszerint a legtöbb írás — az összesnek több mint egyötöde — a különböző honismereti eseményekkel (táborok, konferenciák, akciók, kiállítások, rendezvények stb.) foglalkozik, azokról számol be. Ezek gyakorlatilag a lap terjedelmének is kb. ötödét töltik ki. Különösen fontos tehát, hogy minél tömörebbek legyenek, mert úgyszólván egyedül ennél a témakörnél van lehetőség arra, hogy helyet szorítsunk a más jellegű írások számára. A mozgalom elméleti, módszertani kérdéseivel foglalkozó cikkek aránya lényegében kiegyensúlyozott, bár számukat kívánatos volna növelni. A különböző jellegű honismereti közösségekről hírt adó cikkek száma az utóbbi két évben megcsappant, nagyobb figyelmet kell tehát szentelnünk az eredményesen dolgozó honismereti szakcsoportok, múzeum-, város- és várbarát körök bemutatására. A műemlékvédelemmel, különösen pedig a természetvédelemmel, természeti tájainkkal foglalkozó írásokat tekintve nem sikerült tartani az 1976-os évfolyam kedvező arányát. Nem kétséges, hogy a honismereti mozgalom elsősorban „humán” érdeklődésű, éppen ezért a Honismeretnek számottevő szerepe lehet a mozgalom természettudományi, természetvédelmi oldalának erősítésében. Ugyancsak növelni kell a jövőben a honismereti munka színvonalának emelésére utmutatók számát.

A könyvismertetések ugyan egynegyedét teszik ki a megjelent írásoknak, de a lap terjedelméből csak mintegy 12–16 százalékkal részesednek. Talán ezen a téren vannak a legnagyobb adósságaink, amin a kiadványcsoportok összevont recenzálására való törekvéssel sem sikerült mindeddig segíteni (1973-ban 1,15, 1978-ban 1,53 könyv jutott 1 ismertetésre). Érdemes áttekinteni az ismertetett könyvek témakörök szerinti megoszlását. E téren az évek között igen nagy az ingadozás, ezért a hat évfolyam egészére vonatkozó megoszlást érdemes szemügyre venni.

Helytörténeti monográfiák	29,7 %
Évkönyvek, sorozatok	13,9 %
Irodalomtörténet, irodalmi hagyományok	10,6 %
Szociográfia, szociológia	9,9 %
Üzemtörténet	9,2 %
Műemlékvédelem, természetvédelem	4,0 %
Néprajz, népzene, nyelvészet	22,7 %
	100,0 %

A Honismeret KÖNYVESPOLC rovatában arra törekedtünk, hogy minél több „nem hivatásos” kiadónál megjelent munkával foglalkozzunk, olyanokkal, amelyek nem kerülnek be az állami könyvterjesztés vérkeringésébe. Mivel a honismereti kiadványok jelentős része ilyen, nem véletlen, hogy a recenzált munkák 71 %-a nem állami kiadóvállalatnál látott napvilágot. Az ismertetett művek 27 %-a az országhatáron kívül megjelent kiadványokkal foglalkozik, ezek közül romániai 56 %, csehszlovákiai 23 %, jugoszláviai 11 %, egyéb 10 %.

A cikkek szerzőinek és témájának megoszlása

A Honismeretben megjelent írások 40 %-a (nem számítva a könyvismertetéseket) általános témájú, területileg nem köthető sehová. A hat évfolyam cikkeinek átlagosan 8 %-a foglalkozik a határon kívüli témákkal, tehát az írások 52 %-a osztható szét tematikailag a 19 megye és a főváros között. Tekintettel arra, hogy a megyék eltérő nagyságúak, a realisabb összehasonlítás érdekében a százezer lakosra jutó cikkek számával igyekeztünk kifejezni a témák és a szerzők megyénkénti megoszlását, illetve a különböző megyékhez kapcsolódó írások és szerzők megjelenésének gyakoriságát. (2. táblázat.)

A számadatok azt mutatják, hogy az egyes megyék igen eltérő gyakorisággal szerepeltek a Honismeret eddigi hat évfolyamában. A közigazgatási egységek között a főváros vezet, évente átlagosan 8 cikkel, de ha tekintetbe vesszük, hogy itt él az ország lakosságának egyötöde, az arány már nem ilyen kedvező. A megyék közül Zala áll a legrosszabbul, de az átlag alatt szerepel Bács-Kiskun, Fejér, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megye is. Nagyságához mérten — tehát viszonylag — Tolna és Vas megyével foglalkozik a legtöbb írás, ez azonban ebben az esetben csak azt jelenti, hogy bár a legkevesebb lélekszámú megyék közé tartoznak, mégis az átlagosnál valamivel gyakrabban szerepeltek.

A terület megnevezése	A cikkek száma		Szazezer lakosra jutó cikk	
	témák szerint	szerzők szerint	témák szerint	szerzők szerint
Budapest	48	515	2,3	25,2
Baranya	28	38	6,5	8,8
Bács-Kiskun	16	20	2,8	3,6
Békés	24	34	5,6	7,9
Borsod-Abaúj-Zemplén	24	35	3,1	4,5
Csongrád	31	52	6,8	11,5
Fejér	11	11	2,7	2,7
Győr	26	45	6,3	10,8
Hajdú-Bihar	30	34	5,7	6,4
Heves	13	17	3,8	5,0
Komárom	17	25	5,5	8,1
Nógrád	15	27	6,4	11,6
Pest	26	37	2,8	4,0
Somogy	21	29	5,8	8,1
Szabolcs-Szatmár	17	20	3,0	3,6
Szolnok	11	16	2,5	3,7
Tolna	22	18	8,8	7,2
Vas	24	25	8,6	9,0
Veszprém	20	23	4,8	5,5
Zala	4	4	1,5	1,5
Magyarország összes, ill. átlag	428	1025	4,1	9,8

Mivel a cikkek jelentős részének a témája nem kötődik valamilyen vidékhez, a megyék publikációs tevékenységét jobban érzékelteti a szerzők szerinti megoszlás. A határokon túl élő magyarok évről-évre növekvő számban szerepelnek a Honismeret szerzői között, arányuk a hat évfolyam átlagában azonban mégis csak 4,2%. A hazai szerzők fele a fővárosban él, illetve dolgozik. Ez egyrészt a hazai művelődési és tudományos élet erőteljes főváros-központúságával magyarázható, és nem mond ellent a lap és a mozgalom országos jellegének. Másrészt azonban kétségtelenül arra kell törekednünk, hogy a vidéki — pontosabban: nem fővárosi — szerzők kerüljenek többségbe. Az egyes évfolyamokat számba véve, eredménynek tekinthetjük, hogy míg az első évfolyam szerzőinek csak 34,5 %-a, az utolsóknak már 57,9 %-a vidéki. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a budapesti munkatársakat nem-budapestiekre cseréltük, hanem azt, hogy a fővárosiak mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a többiek. A budapesti szerzők száma a hat esztendő során még növekedett is.

A jövőben azoknak a megyéknek tevékenyebb részvételét kell, hogy szorgalmazzuk, amelyek az eddigiek során viszonylag keveset szerepeltek. Ugyanakkor vannak megyék, amelyek évről-évre kiemelkedően sokan szerepelnek írásaikkal. Az átlagot csaknem kétszeresen haladja meg Csongrád és Győr-Sopron megye, ami nem véletlen, hiszen mindkettő házigazdája volt egy-egy honismereti akadémiának, így a mozgalom helyi embereinek nagyobb lehetőségük volt a megnyilatkozásra. Rajtuk kívül — nagyságához mérten — a Baranya, a Nógrád és a Vas megyei szerzők voltak a legaktívabban.

A Honismeretben megjelent írások témáinak és szerzőinek területi hovatarozásából természetesen nem lehet következtetni az illető megyék honismereti mozgalmának hatékonyságára. Az e téren mutatkozó aránytalanságok bemutatásával arra kívántuk felhívni olvasóink és a mozgalom irányítóinak figyelmét, hogy hol mutatkoznak kihasználatlan lehetőségek. Elsősorban azonban a szerkesztő bizottság számára szolgál tanulsággul: mit könyvelhet el eredményként, és milyen területeken kell javítani a szerkesztői munkát.

H. P.

